

## SALEILLES, VON TUHR, WIELAND'ın ESERLERİNİN TÜRKÇELERİ ÜZERİNE BİR İKİ SÖZ

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

Ord. Prof. Mişon Ventura, Prof. Raymond Saleilles'in ünlü eserini «Alman Kanunu Medenisinin Birinci Tasarısına Göre Borcun Genel Teorisi Hakkında Etüd» adıyla çevirirken kendi de bir önsöz koymuş. Bu önsözde, Alman Medenî Kanununun eskiden varsayıma (Fiktion'a) dayandırılan kuralları, gerçek temellere dayandığını belirtmek isterken şöyle diyor: «Alman Medenî Hukukuna göre ise, bir kimse gayrimenkul bir malını başkasına şarta muallâk olarak temlik ettikten sonra, aynı malı esasen ikinci bir şahsa şartsız olarak temlik edemez... Filhakika bu suretle mal sahibi, malını bir şahsa şarta muallâk olarak temlik etmişse aynı malı ikinci bir şahsa temlik etmemeyi zımnen taahhüt etmiş demektir...»

Oysaki, İsviçre - Türk töresinde (hukukunda) olduğu gibi Alman töresinde de taşınmaz nesnelere mülkiyetinin başkasına geçirilmesi, şarta bağlanamıyan işlemlerdendir! Üstelik Alman Medenî Kanunu, § 925, II de bunu açıkça söyleyen koca bir kural da vardır: «Bir şartla ya da çağ belirtimiyle olan geçirim, etkisizdir.»

Çevirenin yukarıya tırnak içine alınan sözlerindeki «gayrimenkul» sözünü, — düzeltmeler arasında bulunmıyan — bir dizgi yanlış sayarak «menkul» diye anlasak, gene olmuyor: İsviçre - Türk, Alman törelerine göre, bir kimse taşınır bir nesnesini başkasına şartla geçirdikten sonra gene bu nesneyi bir üçüncü kişiye (çeviren «ikinci şahıs» diyor; benim bildiğim, buna her töre dilinde üçüncü kişi derler) şartsız olarak pek güzel geçirebilir. Yalnız Alman Medenî Kanunu, § 161 ile İsviçre - Türk Borçlar Kanunu, 152, III/150, III gereğince bu geçirim, ancak şart gerçekleşirse, gerçekleşince etkisiz olur.

Bundan başka, çeviren: «Filhakika bu suretle malsahibi, malını bir şahsa şarta muallâk olarak temlik etmişse aynı malı ikinci bir şahsa temlik etmemeyi zımnen taahhüt etmiş demektir.» diyor. Böyle demekle de Alman Medenî Kanununun önceye etki (makable şümül)

varsayımını bıraktığı bu kuralı, gene başka bir varsayımla, «zımnî taahhüt» varsayımı ile açıklamaya çalışarak çelişmeye düşüyor.

\*  
\*\*

Avukat Bay Cevat Edege, büyük töre ustası Andreas v o n T u h r ' un «İsviçre Borçlar Töresinin Genel Bölümü» adlı ölümsüz, kalıcı eserini Fransızca çevirisinden Türkçeye çevirmiş. Önsözünde diyor ki (önsözde yazarın adı hep «Thur» diye yanlış yazılmış): «Fesih hukukan bazan makable şamil olup bazan da makable şamil değildir. Bu tefriki sıhhatle ifade edecek tâbirler yoktur. Vakıa makable şamil feshe evvelce ikale denilmekte ise de bu tâbir yeni nesil için hem eski ve hem de pek müstalâhtır. Latince de makable şümül keyfiyeti ex tunc remziyle ifade edilir. Bundan mülhem olarak makable şamil fesih kelimesinin başına, makable şamil kelimelerinin baş harfleri olan (mş) remzini koymak suretiyle makable şamil fesih mefhumunu ifade ettim ve sadece fesih kelimesini de makable şamil olmıyan fesihlerde kullandım.»

Oysaki, sîlâm töresinde «ikale» diye, karşılıklı anlaşmayla sözleşmeden önceki durumun getirilmesine denirdi. İşte başlıca bu yüzden ki, ikale sözü burada kullanılamaz. Yoksa çevirenin dediği gibi yalnız yeni kuşak için pek «mustalah» olmasından değil. Sonra çeviren neden yalnız bu sözde düşünmüş yeni kuşağı? Burada borç ilişkisini tek yanın önceye etkili olarak ortadan kaldırması söz konusudur. Alman töre dilinde buna «Rücktritt» denmektedir. Çeviren, önsözünde: «Eser Thilo nüshasından tercüme edilmekle beraber, muktezi yer ve tâbirlerde Almanca metin ile mukabele yapılmıştır...» diyor. Von Tuhr'u Fransızçaya çevirenler, bu terimi ayraç içinde çeviriye de geçirmişlerdir üstelik. İmdi bu «Rücktritt» sözünün Türkçede karşılıkları vardır: geriye adım atma, dönme, çekilme. Öyleyse «akti mş fesih» yerine, «sözleşmeden dönme» (ya da töre kitaplarındaki eski dile uysun istenirse: «akitten rücu'») demek gerekmez miydi? Ne var ki, Borçlar Kanunumuz da İsviçre Borçlar Kanununun Almancasından değil, Fransızcasından çevrildiği için bu terim, yanlış olarak hep «fesih» diye çevrilmiştir.

\*  
\*\*

Büyük töreci Karl W i e l a n d ' ın Almanca «Nesnelere Töresi» ni Prof. İ. Hakkı Karafakı Fransızca çevirisinden çevirmiştir. Uygulamada hep başvurulan Adalet Bakanlığının yayınladığı bu açıklamaya. Bu çeviride (Art. 657, 4 c) şöyle bir parça var: «Bilâkis şunlar resmî

şekilde tanzim edilmelidirler: Beyi satış (?) ve trampa bağışları BK. 213, 214, sözleşme yapmak vaidi (vaad olsa gerek; vaid korkutma demektir), bilhassa beyi vaidi, beyi bilvefa sözleşmesi 213. Fakat şuf'a sözleşmesi 216, hibeler 239, nihayet müşterek mülkiyetin mülkiyeti ferdiyeye veya iştirak halindeki mülkiyete intikaline dair sözleşmeler ve bilmukabele bu mülkiyetlerin müşterek mülkiyete intikaline dair sözleşmeler bu şekle tâbi değildirler.» Oysaki, açıklamanın gerek almanca, gerek fransızcasında şöyledir bu parça: «Buna karşılık, şunlar kamusal (öffentlich, resmî) biçimi gerekserler: Satım, değiş-tokuş sözleşmeleri, İsviçre Borçlar Kanunu, 216, I, 237; önsözleşmeler, özel olarak satım sözleşmesi ile geri-alım sözleşmeleri, İsv. BK. 216, II; ancak önalım sözleşmeleri değil, İsv. BK. 216, II; bağışlamalar, İsv. BK. 243, II, uzlaşmalar, bundan başka birlikte (paylı) mülkiyetten tek başına mülkiyete ya da ortak mülkiyete geçirim yolundaki sözleşmeler ile bunun tersine olan sözleşmeler.»

Görülüyor ki, yazarın taşınmaz nesnelere bağışlama, toplu mülkiyetten tek başına mülkiyete ya da tersine geçirme sözleşmelerinin kamusal biçimi gereksediğini söyleyen sözleri, türkçeye tersine çevrilmiştir. Üstelik İsviçre - Türk Borçlar Kanunu, 243, II/238, II de bağışlamanın konusu taşınmaz bir nesne ise kamusal biçimin gerekli olduğunu söyleyen apaçık bir kural da varken.

Yazarın uzlaşmalar sözü ise hiç alınmamıştır.

Bundan başka, «Rückkaufvertrag, pacte de réméré» terimi, «beyi bilvefa sözleşmesi» diye çevrilemez. Beyi bilvefada yalnız satıcı değil, alıcı da aldığı geri vererek parasını geri isteyebilir de onun için. Öyleyse bu terimi «geri-alım bağıtı ya da sözleşmesi» diye çevirmeliyiz. Borçlar Kanununa da bu terimi beyi bilvefa diye çevirmişlerdir. Ancak, yasalardaki çeviri yanlışlıklarının ya da yersizliklerinin bizi bağlamayacağı besbellidir.

Bu parçadaki «mülkiyeti ferdiye» sözleri gibi biraz aşağıda da «beyi bağıtı» ile «şekli resmî» sözleri geçiyor. «Bağıt» sözünü benimseyip kullandıktan sonra «beyi» demek, «şekli resmî» diye «terkip» yapmak doğru olur mu? Ya satım bağıtı (sözleşmesi) demeli, ya beyi akti, ya da akdi beyi ile şekli resmî!